

Tárgytematika / Course Description

A kultúrpolitika története és mai irányai

AKLM_BHTM008

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: dr. Horváth Csaba Sándor

Félév / Semester: 2019/201

Beszámolási forma /

Assesment: Vizsga

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 0/0/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 6/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

Ismerjék meg a hallgatók a hatalmi gyakorlat kapcsolatát a kultúrával néhány történeti példán keresztül. Kövessék nyomon a magyar kultúrpolitika szakaszait, jellegzetességeit, a történelmi és hatalmi változások tükrében a 19. századtól kezdve napjainkig, azt a jelenséget, hogy a politikai rezsimok hogyan állították szolgálatukba a kultúrát, illetve hogyan kísérelték meg hatalmi eszközökkel eliminálni az érdekeiket zavaró kulturális, eszmei áramlatokat, intézményeket. A hangsúly a Trianon utáni kultúrpolitikára, a szocialista rendszer és a rendszerváltás ilyen irányú tevékenységére kerül. Végül az ezredforduló művelődéspolitikai feladatainak és kérdőjeleinek bemutatása is a tantárgy céljai között szerepel.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

Politika és kultúra. A kultúrpolitika fogalma és helye a politikai rendszerben. Kultúrpolitikai modellek. .

A 19. századi magyar kultúrpolitika előzményei: az abszolutizmus reformjai (Mária Terézia és II. József rendeletei, oktatáspolitikai, nyelvtörvény). A nyelvújítás, mint ellenállási mozgalom.

A reformkor és a szabadságharc korának oktatáspolitikai elképzelései. Eötvös József liberális tervei. Egyesületek, kaszinók stb.- egy lehetséges nem-állami kultúrpolitika kísérlete

A dualizmus kultúrpolitikája. Az 1868-as népoktatási törvény. A középfokú és felsőoktatási rendszer kiépülése. A millennium művészetpolitikai preferenciái. A nemzetiségi kultúra korlátozása.

A Trianon utáni két évtized állami kultúrpolitikája (Klebersberg, Kornis, Hóman). A német politikai és kulturális orientáció hatása. A zsidóság oktatási és kulturális diszkriminációja (a faji alapú kultúrfőlény-fogalom, numerus clausus stb.) A szárszói találkozói kulturális jelentősége (népi írók, népies és urbánus, Németh László stb.) A Szabó Dezső-jelenség.

A koalíciós időszak kultúrpolitikája. A szabadművelődés céljai és tartalma.

Az ötvenes évek kultúrpolitikája. A szovjet minta adaptációja (osztály alapú kultúrpolitika).A kulturális forradalom elmélete és gyakorlata. Az iskolák államosítása. Származás szerinti diszkrimináció a felsőoktatásban. A vallás és az egyházak háttérbe szorítása (Állami Egyházügyi Hivatal). A szakértetségik rendszere és a NÉKOSZ működése. A tudomány ideologikus alapokra helyezése (szovjet mintára). A művészet ideologikus megközelítése. A „szocialista

realizmus”. Révai József kultúrpolitikája. Dogmatizmus és sematizmus a művészetekben. A Lukács-viták. Az írók és a hatalom viszonya.

A korai Kádár-rendszer. A kultúrpolitika „konszolidálása”. A hatalom és a művészetek viszonya. A népi írók problematikája. Kultúrpolitika, ideológia, értelmiség.

A hatvanas-hetvenes évek. Oktatáspolitikai változások (közép-és felsőfokú oktatás kiterjesztése. Népművelésből közművelődés. A filozófus-per tudomáspolitikai konzekvenciái. Aczél György, a kultúrcézár tevékenysége. A három T elve és gyakorlata. Hatalom és ellenzék konfliktusa. Hatalom és értelmiség viszonya. A szamizdat kultúra. A nyugati ellenkulturális áramlatok megjelenése és hatása az ifjúsági szubkultúrák létrejöttére, ezek viszonya a hatalomhoz. A tömegkultúra térnyerése.

Kultúrafelfogások és ideológiák a rendszerváltozás idején. Gazdasági és kulturális elit kapcsolata. A kulturális szféra nagyfokú piacosodása. Az ezredforduló magyar kultúrpolitikai irányzatai. Kultúra, média és hatalom. A globalizáció hatása a kultúrára. Uniformizáló törekvések, multikulturalizmus, lokális kultúra, hagyományörzés. A mecénatúra kérdései és a művelődéspolitikai lehetőségei az ezredforduló után. Esélyegyenlőség, kulturális és társadalmi mobilitás kilátásai. Az oktatási rendszer kérdőjelei. Az oktatási rendszeren kívüli művelődés perspektívái.

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESMENT'S METHOD

A félév vizsgával zárul. A félév végi aláírás, és így a vizsgára bocsátás feltétele a levelező tagozaton a konzultációk minimum 50%-ának látogatása. A vizsgán az előadások anyaga és az oktató által kijelölt vagy ajánlott irodalom ismerete.

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Agárdi Péter: A kultúra sorsa Magyarországon 1985-1996 (Új Mandátum, Bp. 1997.)

Agárdi Péter: Kultúra és média a magyar ezredfordulón (Pécs, 2002.)

Bibó István: Zsidókérdés Magyarországon 1944 után (Katalizátor Iroda Bp. 1994)

Bourdieu, P.: A gyakorlati észjárás (Napvilág K. Bp. 2002.)

Drabancz-Fónai: A magyar kultúrpolitika története 1920-1990 (Csokonai K. Debrecen 2005.)

Glatz Ferenc: Nemzeti kultúra-kulturált nemzet 1867-1987 (Kossuth K. Bp. 1988.)

Heller Ágnes: Bicikliző majom (Múlt és jövő K. Bp. 2004.)

Hermann István: A polgári dekadencia problémái (Kossuth K. 1967.)

Hermann István: A mai kultúra problémái (Kossuth K. Bp. 1974.)

Király István: Kultúra és politika (Kossuth K. Bp. 1987.)

Lakitelek 1987 (Antológia-Püski K. 1991.)

Révai József: Marxizmus, népiesség, magyarság (Szikra K. 1948.)

Schlett István: Eötvös József (Gondolat K. Bp. 1987.)

Szalai Erzsébet: Gazdasági elit és társadalom a magyarországi újkapitalizmusban (Aula K. 2001.)

Szárszó 1943 (Kossuth K. 1983)

Vitányi Iván: Vitairat a mai magyar művelődésről (Gondolat K. Bp. 1983.)